

Vládní poslanci chtějí pomoci premiéru Babišovi novelou zákona o střetu zájmů. Jedná se o frontální útok na protikorupční legislativu

11.6.2026 - | Transparency International ČR

Vládní poslanci Radek Vondráček (ANO), David Pražák (ANO), Marie Pošarová (SPD) a Filip Turek (Motoristé) tento týden přinesli do Sněmovny návrh novely zákona o střetu zájmů. Děje se tak v době, kdy Evropská komise bedlivě sleduje vývoj okolo střetu zájmů premiéra Andreje Babiše (ANO). Novela obsahuje celou řadu velmi rizikových změn, které jsou přímým útokem na podstatu tohoto zákona. Poslanci vládní koalice (ANO, SPD, Motoristé) tímto návrhem otevřeně pomáhají předsedovi vlády a jeho soukromým podnikatelským zájmům a de facto sami potvrzují existenci jeho střetu zájmů. Proto protikorupční organizace Transparency International ČR (TI) varuje před přijetím této novely a zároveň upozorňuje na její kritická místa.

TI dlouhodobě poukazuje na mezery zákona o střetu zájmů, které jeho současná podoba obsahuje. Naším cílem je podporovat kvalitní a efektivní protikorupční legislativu. Aktuální návrh novely jde ale proti veřejnému zájmu a záměrně vytváří slabiny ohrožující veřejné rozpočty a daňové poplatníky.

„Vzhledem k tomu, že se jedná o poslanecký návrh, byla zde zřejmá snaha vyhnout se mezirezortnímu připomínkovému řízení. Hlavním cílem je bezpochyby upravit zákon tak, aby vyhovoval současnému premiérovi Andreji Babišovi. Sledujeme další kapitolu tzv. ‘state capture’ v Česku, tedy ovládnutí státu skrze ohýbání zákonů, tak, aby vyhovovaly vládnoucím politikům,“ vysvětluje výkonný ředitel TI David Kotora.

Jak vypadá detailní analýza pohledem TI?

Zásadní problém navrhované novely zákona o střetu zájmů spočívá v zavedení slabých kontrolních mechanismů na úkor v současnosti platných pravidel a zákazů.

Právě tento postup, kdy jsou na jednu stranu určité kontrolní mechanismy zaváděny, a na druhou stranu přímé zákazy rušeny, představuje zjevnou snahu o zastření skutečného účelu předloženého návrhu, kterým je bezpochyby celkové oslabení regulace střetu zájmů, respektive přímo postup ve prospěch premiéra Babiše, popřípadě dalších politiků ve střetu zájmů.

„Navrhovaná změna zákona představuje frontální útok na legislativu týkající se střetu zájmů a snahu o její zásadní oslabení. Jedná se fakticky o legislativní amnestii pro ty, kteří s dodržováním pravidel střetu zájmů měli dlouhodobé potíže, jako je třeba premiér Babiš,“ varuje právník TI Kryštof Doležal.

Což by se v důsledku týkalo i dotací, u nichž již byl přezkum zahájen a novela by tak definitivně

ukončila vymáhání dotací od koncernu Agrofert z let 2017–2021, kdy byl Babiš prvně premiérem.

Novela v důsledku vytváří nejasnou šedou zónu, ve které budou pravidla přinejmenším v počáteční fázi aplikace nejednoznačná a kontrola výrazně obtížnější. To nelze chápat jako náhodný důsledek legislativního procesu, ale jako jeden z hlavních cílů předložené úpravy.

Například zkrácení prekluzivní doby pro přezkum a případné vymáhání dotací znamená zásadní oslabení možnosti případná pochybení odhalovat a napravovat. Mnoho obdobných řízení trvá celé roky, což ostatně ukazuje i dosavadní praxe.

Pokud zákonodárce zkracuje lhůtu pro kontrolu a vymáhání z deseti let na čtyři roky, je zřejmé, že omezuje prostor pro přezkum právě těch případů, které jsou nejsložitější a nejzávažnější.

Stejně problematická je snaha zavést účelové rozlišování mezi nárokovými a nenárokovými dotacemi. Cílem tohoto rozlišení je vytvořit prostor pro vyplácení části veřejných prostředků společností spojeným s premiérem Babišem a dalšími veřejnými funkcionáři.

„Argument, že u nárokových dotací nemůže docházet ke střetu zájmů, protože jsou vypláceny podle objektivních kritérií, je zavádějící. Rozhodující totiž není pouze existence kritérií, ale také to, kdo je nastavuje,“ konstatuje Kryštof Doležal.

„Vláda sice v řadě případů pouze provádí evropské předpisy, tím ale zároveň rozhoduje o mnoha klíčových detailech. Stanovuje například podmínky výpočtu dotací, minimální výměry, způsob kontrol, jejich četnost či oznamovací mechanismy,“ doplňuje právník TI.

Tyto zdánlivě technické otázky mohou mít zásadní dopad na to, kdo bude veřejné prostředky čerpat a jak efektivně bude jejich čerpání kontrolováno. Ve chvíli, kdy se na rozhodování podílejí osoby, které samy působí v dotčeném odvětví nebo vlastní společnosti závislé na veřejné podpoře, nelze tvrdit, že střet zájmů neexistuje.

Novela navíc zužuje samotné vymezení střetu zájmů tak, že by se vztahoval pouze na působnost konkrétního ministra v rámci jeho vlastního resortu. Takové řešení je zcela umělé a účelové.

Vláda je kolektivním orgánem, který rozhoduje společně, koordinuje své kroky a vytváří mimo jiné státní rozpočet. Tvrdit, že ministr nemůže být ve střetu zájmů při rozhodování jiného resortu, proto neodpovídá realitě fungování výkonné moci.

O to problematičtější je skutečnost, že z takto vymezeného střetu zájmů fakticky vypadává předseda vlády, který žádný resort neřídí. Právě tato skutečnost napovídá, že skutečným cílem navrhované úpravy není zpřesnění zákona, ale vytvoření výjimky pro konkrétní osoby.

Zároveň zákon navrhuje zcela zrušit zákaz poskytování veřejných zakázek společnostem veřejných funkcionářů. Tento krok nelze označit jinak než jako proklientelistický a prokorupční.

Další negativní změny a jejich důsledky:

• Směšování pojmů

Do zákona o zemědělství, rozpočtových pravidel a zákona o investičních pobídkách se pojem „*střetu zájmů*“ zavádí namísto běžné „*podjatosti*“, což umožní příslušným orgánům tvrdit (i na mezinárodní úrovni), že „*střet zájmů*“ řeší, zatímco realita bude právě opačná. V překladu a dopisech Evropské komisi se ztratí mnoho, a nyní tomu jde Česko silně naproti.

Střet zájmů, který nově budou dotační a další orgány řešit, totiž nebude střetem zájmů veřejných funkcionářů, ale de facto podjatostí těch, kteří o dotaci rozhodují. To je extrémně nekonzistentní a nesystematické pro právo jako celek. Právě tento zmatek je nicméně zřejmým cílem navrhovaných změn.

• Snahy zásadně omezit přezkum

Nově se zavádí možnost řešit pochybení příkazy na místě. Ne vše tak bude řešeno ve správním řízení, což teoreticky umožní některá pochybení „*zamést pod stůl*“ snáze, než je tomu nyní. Pokuta uložená na místě příkazem také typicky bývá nižší.

Všechny národní nenárokové dotace navíc nově mají být přidělovány formou veřejnoprávní smlouvy. Ty představují specifický nástroj správního práva, mnohem méně typický než běžná rozhodnutí.

Proces přezkumu těchto smluv je nicméně zásadně složitější a rigidnější, než je tomu u rozhodnutí.

Pod veřejnoprávní smlouvu se totiž správní orgán „*podepisuje*“ jako smluvní strana. Jakkoliv musí správní orgán postupovat při své činnosti vždy objektivně a nestranně, režim veřejnoprávní smlouvy přeci jen určité prvky smluvní autonomie oproti rozhodnutí obsahuje, což je v kontextu celé novely přinejmenším podezřelé.

Při soudním sporu o veřejnoprávní smlouvu mají navíc strany výrazně rovnoprávnější postavení, což umožňuje obrovské obstrukce v procesu, ve kterém dotační orgán nevystupuje z mocenské pozice.

Historicky víme, že k vymáhání neoprávněně vyplacených dotací dochází typicky po změně vládní garnitury, a režim veřejnoprávní smlouvy tento postup činí složitým a nákladným, což snižuje ochotu státu se do sporů pouštět.

Dopad novely na střet zájmů premiéra Babiše

V případě Andreje Babiše by navrhovaná novela umožnila jeho společností opětovně realizovat veřejné zakázky. Současný přímý zákaz § 4b zákona o střetu zájmů má totiž být nahrazen pouhou oznamovací povinností o tom, že má být zakázka realizována společností s veřejným funkcionářem spojenou.

Stejně tak by jim umožnila čerpat v podstatě všechny dotační tituly, čímž by se nicméně dostala do zjevného rozporu s evropským právem.

Nabízí se tak jedno hlavní vysvětlení, a sice, že právě toto je přímým cílem novely. Mimo to se zřejmě jedná o pokračující snahu vytvořit „*dokonalou mlhu*“, která umožní jednotlivým úředníkům a zadavatelům dotace či zakázky potenciálně problematickým společnostem přidělovat.

„To, co jim v tom potenciálně může bránit, je totiž jejich teoretická trestní odpovědnost, kterou však půjde velmi obtížně vymáhat v situaci, kdy český zákon říká jedno, a evropská pravidla druhé. Domnívám se, že v obou případech se tak bude dít na úkor českých daňových poplatníků, kteří výsledný účet nakonec zaplatí,“ objasňuje Kryštof Doležal.

Aktuální taktika „*mlžit a vyplácet*“ se podobá té z předchozího Babišova funkčního období, pouze na nové, sofistikovanější, ale i otevřeně drzejší úrovni.

Současně jde novela směrem, který může významně omezit možnost přezkoumávat případy již vyplacených dotací, včetně kauz souvisejících se společnostmi ze skupiny Agrofert.

Doplníme, že se naše protikorupční organizace 25. května 2026 obrátila s podnětem na Evropskou komisi právě v souvislosti se střetem zájmů předsedy vlády Babiše.

□ Transparency se podnětem obrací na instituce EU v souvislosti se střetem zájmů premiéra Andreje Babiše (ANO) □

□ <https://t.co/xakabHSFAS> pic.twitter.com/52r5eHSa8s

— Transparency International □ (@Transparency_CZ) June 3, 2026

Novela narazí u Evropské unie

Zvláště problematické je, že významná část veřejných zakázek i dotací je financována z evropských prostředků. Evropská pravidla týkající se střetu zájmů, zejména článek 61 finančního nařízení Evropské unie, přitom nadále platí a navrhované změny se s nimi přinejmenším v některých případech z pohledu TI dostávají do přímého rozporu.

„Veřejné zakázky v Česku jsou realizovány i z evropských finančních prostředků, přičemž evropská úprava střetu zájmů stále platí, a s navrhovanými změnami by jistě byla v rozporu. Evropské právo má navíc aplikační přednost, což činí snahu navrhujeících poslanců o to méně pochopitelnou,“ říká Kryštof Doležal.

To dostává úředníky do potenciálně nepříjemné situace, kdy budou stát před aplikací dvou přímo protichůdných pravidel. Půjde-li o evropské peníze, bude jejich povinností aplikovat pravidla evropská. Pokud tak však neučiní, bude mimořádně obtížné je za jejich postup činit odpovědnými, právě pro zamýšlený legislativní zmatek. To nicméně přímo zapadá do zmíněné taktiky mlčení, která má úředníkům jejich postup zřejmě „usnadnit“.

Prospěšné změny novely, ale jen „naoko“

Zákon zavádí i rádobý zlepšení, která zřejmě mají působit, že se střet zájmů opravdu řeší. Není tomu ale tak, jedná se například o oznamovací povinnost o přijetí veřejné zakázky či dotace veřejným funkcionářem v jeho majetkovém prohlášení.

To působí zdánlivě dobře, protože oznamování je prospěšné a transparentní. Zde ale nastupuje namísto dosavadního absolutního zákazu plnění a přijímání, čili se jedná o jasné oslabení.

Dále je zde možnost vyloučení účastníka zadávacího řízení, je-li jím korporace jejímž skutečným majitelem je člen vlády, předseda ústředního správního úřadu, popřípadě nově zastupitel samosprávy, avšak opět namísto současného úplného zákazu.

Zadavatel bude mít možnost, ale ne povinnost, účastníka v takovém případě vyloučit. Proti současné nemožnosti se o zakázku vůbec ucházet, se ale jedná o zásadně mírnější úpravu, a nikoliv tedy změnu k lepšímu.

„Je pravdou, že současná právní úprava zákona o střetu zájmů trpí některými nedostatky. Ty však mají být odstraňovány řádným legislativním procesem s mezirezortním připomínkovým řízením, a nikoliv poslaneckým návrhem předloženým za nanejvýš podezřelých okolností,“ dodává Kryštof Doležal.

TI bude nadále sledovat vývoj související s novelizací zákona o střetu zájmů a kauzu střetu zájmů premiéra Andreje Babiše a budeme o nich informovat jak média, tak i širokou veřejnost.

Projekty a kauzy: Střet zájmů Andreje Babiše

<https://www.transparency.cz/vladni-poslanci-chteji-pomoci-premieru-babisovi-novelou-zakona-o-stretu-zajmu-jedna-se-o-frontalni-utok-na-protikorupcni-legislativu>